

MAJKA KEZUNOVIĆA - NEZNANA JUNAKINJA

Čuj narode i rodbino mila
Za veliku tajnu što se krila
Nešto manje od dvjesta godina
O Brdjanki sa dva mala sina
Kad sa Orje Luke pobjegoše
Zbog moćnoga Njeguškoga popa
Što im htjede kuću da iskopa
Zbog Gavrila što mu otpor pruža
Oca djece i njezinog muža
Jer on krivi Petra Petrovića
Zbog poraza kod grada Nikšića
Gdje Brđani listom izgiboše
Kad s Rusima na grad udaraše
A on skloni svoje Crnogorce
I zadrža gramote i novce
Što stigoše iz Carske Rusije
Da s Turcima teški boj se bije.
Još Gavrilo traži da je mjesto
Gornja Zeta gdje će biti presto
Svih Brdjana i Crnogoraca
I njihove braće Primoraca
Jer ta kruna što je na Cetinju
Zlatna kruna da pripada njima
Potomcima Slavnog Nemanjića
Brđanima iz Bjelopavlića.

Pričaj vilo dalje šta je bilo
Sa Brđankom šta je se desilo
Koja rodi dične praunuke
Knez Kezuna sa Orije Luke
Što pomože Svetom Vasiliju
Usrdnije i bolje od sviju
Da izgradi Manastir Ostroški
Časni ljudi Bog im dušu prosti.
Ona rješi gdje da djecu skrije
Blizu slavne gore Romanije
Gdje su samo ptice i zvjerinje
A odatle daleko Cetinje
I opasni pope sa Njeguša
Koga narod Crnogorski sluša.

Kod Kratelja gdje se nastaniše
Tu gradinu sebi sagradiše
Tu pod tuđim imenom se kriše
I razlogu bjekstva ne sboriše.
Posle više od pola vijeka
Kad bogati i brojni postadoše
Kezunima opet se prozvaše.

[Završne primjedbe u vezi sa bjekstvom iz Bjelopavlića](#)

1) O „Knezu Kezunu - našem pradjedu - o kome ne treba pričati“, sam prvi put čuo kad mi je bilo 13-14 godina. Možda ranije. Koliko se sjećam nisam tome posvetio neku naročitu pažnju. Shvatio sam to kao tajnu, i nisam o tome nikom ni riječi rekao – ni braći, ni rođacima, ni drugovima. To mi je, čini mi se, bilo i opterećenje, kao i čobanu koji je znao da car Trajan ima kozje uši. Kad sam o tome mislio, uvijek sam se pitao; Šta trebam reći, zašto je baš meni to ispričano/povjereno i kako ću im to objasniti? Kako će to shvatiti, i šta će na to reći? Pogotovu, ako to ispričam jednom od braće, pitavši se uz to: A šta, ako to otac nije njima ispričao? I svaki put sam donosio istu odluku: „Bolje ti je da ćutiš!“. Bratu Rajku sam to ispričao prvi put prošle, 2022 g. On to nije komentarisao. Sklon sam da vjerujem da ga ta novost nije začudila. Znam sa sigurnošću da sam ispričao dvojici drugova u srednjoj školi u Sarajevu, porijeklom iz Crne Gore, to, što su većina Kezunovića pričali, o pradjedu Gavrilu koji je: 1) ubio bega, pa pobjegao na Romaniju, gdje je sakrio ženu i djecu, i 2) ubio bega iz Košutice i pobjegao u Crnu Goru. Treća verzija, koju je jedan naš savremenik „proturio“ u crnogorsku Pobjedu, je da je „Gavrilo, bježeći od Turaka, pobjego sa nekim Crnogorcima na Romaniju“ – tako nekako, čini mi se. *BILO KAKO BILO, JA SAM ISPUNIO ZAVJET DA O KNEZU KEZUNU I GAVRILU I S TIM U VEZI RAZLOGU BJEKSTVA, NE TREBAM NIKOM PRIČATI, SVE DO 2012 G., DOK SE U JAVNOSTI NIJE POJAVILA VIJEST O TAJNI UBISTVA BLAŽA BOŠKOVIĆA (KEZUNOVIĆA), KOJA SE KRILA OKO 100 GODINA. TA ODLUKA JE POVEZANA I SA RADANOM I NJEGOVIH SINOM VLADIMIROM I SAJATOM „PORODICA KEZUNOVIĆA“. TOME MOGU JOŠ DOBAVITI I ČINJENICU DA ŽIVIM U INOSTRANSTVU I JA I MOJI POTOMCI, A MOJE JE SHVATANJE DA SAM DUŽAN O TOME ISPRIČATI „NEKOM/NEKIM“ IZ RODBINE. NISAM SIGURAN DA ĆE TO INTERESOVATI MOJE OVADAŠNJE POTOMKE, ALI PROBAĆI KAD NARASTU, I AKO BOG DA, TADA BUDEM ŽIV.*

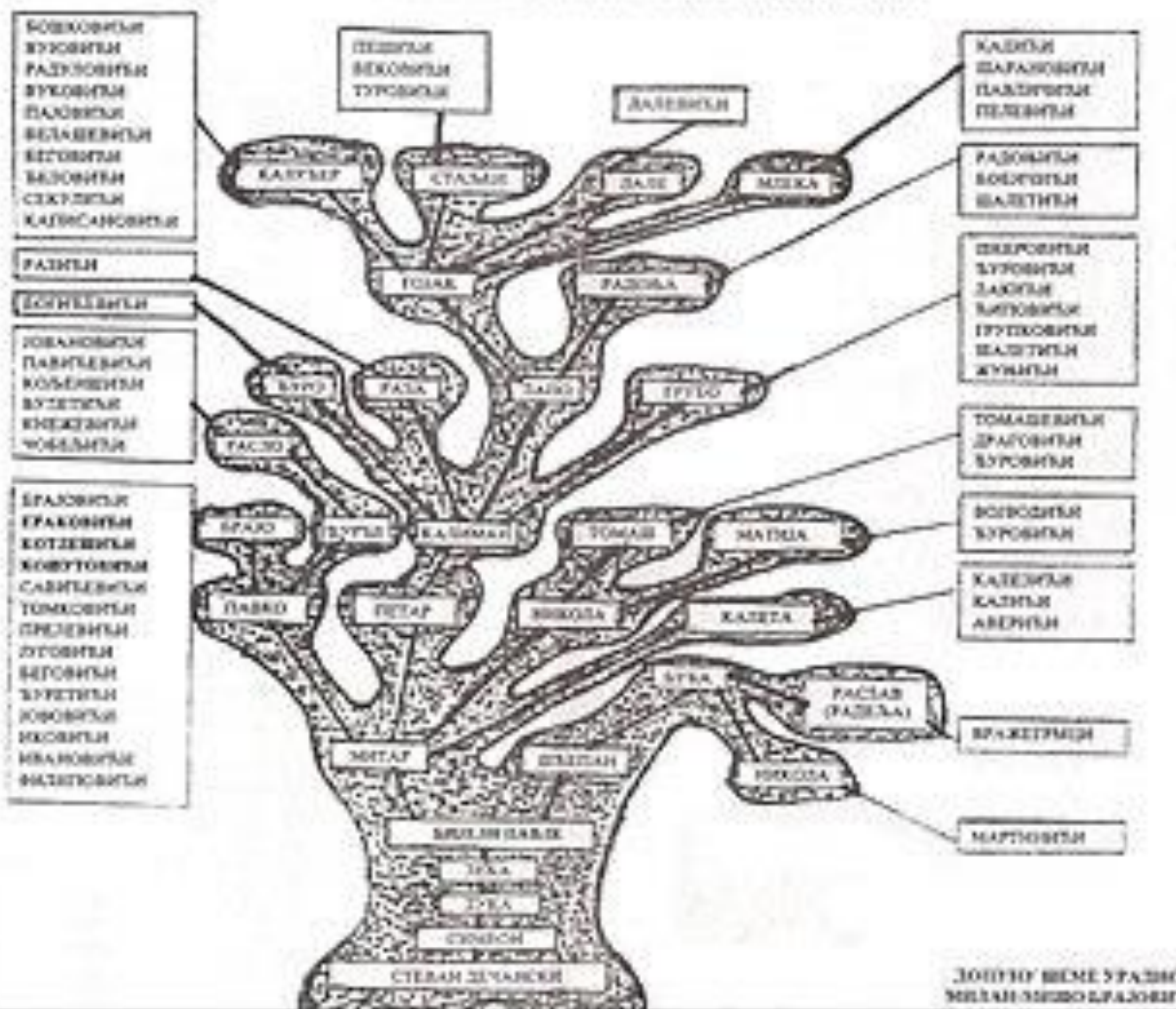
Mogao bih na tu temu utrošiti još dosta vremena i papira, ali je većina toga već rečena i napisana u mojim ranijim priložima sajtu. Ponoviću samo da sam zavjet: Da o „Knezu Kezunu - našem pradjedu - ne treba pričati“, zaboravio narednih 20-ak godina, nakon što sam o tome čuo.

„Lampice su mi se upalile“ kada sam prilikom pisanja magistarskog rada na temu ratne saradnje Rusije i Crne Gore krajem 1979. g., prilikom 40-dnevnog boravka/istraživanja u Beogradu u arhivima/spisima Srpske Akademije Nauka i u Narodnoj Biblioteci, kojom prilikom sam u obimnom izvorskom materijalu iz istorije Brđjana i Crnogoraca, slučajno naišao na podatak, gdje se knez Kezun sa Orje Luke spominje u vezi sa izgradnjom/obnovom Ostroškog Manastira 1649. g. Ta tema me tada nije zanimala.

Jedino što sam tada zaključio bilo je: „Ako je ikada, postojao knez Kezun, o kojem sam čuo u djetinjstvu, a u spisima piše da je on sa Orje Luke, da je pomogao Vasiliju Ostroškom da sagradi manastir, onda je to morao biti jedan te i isti čovjek, jer u istoriji Brđana i Crnogoraca postoji samo jedan knez Kezun. Podatak o knezu Kezunu u istorijskim spisima ima važnu vezu sa uticajnim Garašanima, Milutinom i Ilijom, koji potiču iz drugog užeg bratstva Boškovića, i njihovom vizijom stvaranja novog srpskog carstva. Naši daljnji rođaci Garašani su bili pristalice i bliski saradnici dinastije Obrenovića i radili na tome da ujedinjenje Srba bude sa njima na čelu. Knez Kezun sa Orje Luke, tj. Brđanin, njegova veza sa Vasilijem Ostroškim i Ostroškim Manastirom su bili jedan od najboljih aduta da to bude neko od Bjelopavlića, Brđana, u njihovioj rivalizaciji sa Petrovićima i Cetinjskim Manastirom i Crnogorcima. Ovi poslednji, na čelu kojih su bili Petrovići, su bili za saradnju sa Karađorđevićima. Podatak o knezu Kezunu vjerujem da se nalazi i u spisima/arhivima Ostroškog Manastira, Nisam se obraćao sa tim pitanjem Ostroškom Manastiru, a vjerujem da postoji, a ako ga nema, onda je najvjerovatnije izbrisan od strane Petrovića i njihovih prstalica, zbog rivalizacije Petrovića sa vodećim Srbima, Brđanima, Bjelopavlićima, a ja bih još dodao Boškovićima-Kezunovićima.

- 2) 14. godišnji Pero, koji je došao/pobjegao sa majkom Jovice i Bogdana, je najvjerojatnije bio sin Gavrilovog brata, koji je ili poginuo u boju kod Nikšića ili u sukubu sa Petrovićima, tj. Crnogorcima ili njihovima pristalicama, uključujući u te i Mijajla Boškovića, Gavrilovog rodjaka, koji je za razliku od Gavrila, radio na tome da Petar Petrovic Prvi bude vodja u vezi sa težnjom za ujedinjenjem Crnogoraca, Brđana i Primoraca. Za uzvrat je Mijajlo bio novčano nagrađen i proglašen serdarom od strane Petra Petrovića Prvog;
- 3) Jovica, Bogdan i Pero su se obogatili kupujući zemlje i imanja aga i „begova“ i imućnijih Turaka i muslimana – u Sokocu, Han Kramu, Han Pijesku, Pjenovcu i kod Vlasenice – koji se nisu htjeli pomiriti sa novim vremenom, kada je opadala Turska moć, a jačala moć Austro-Ugarske, naročito poslije Berlinskog Kongresa 1878 g., i odatle se odselili u Tursku. Kako je „bjeguncima iz Bjelopavlića“ uspelo da prežive i da se obogate, meni je i dan danas – poslije 70 godina razmišljanja i istraživanja – i dalje zagonetno i neshvatljivo. Najčudnije je da su preživjeli. S tim u vezi sam sklon da vjerujem, da je sasvim moguće da je Gavrilo zatražio i dobio pomoć od Skadarskog paše, sa kojima su Kezunovići/Boškovići trgovali solju, najvjerojatnije i imali licencu za to zahvaljujući njemu, i/ili po njegovoj preporuci Sarajevskom Begu, gdje i kako da ih sklone. Zašto? Zato što su njima Gavrilo i njegova porodica, u prvom redu njegova dva sina, bili od važnosti kao predstavnici vodećeg bratstva i plemena iz tih prostora. Zemlja koju su „bjegunci“ dobili bila je u to doba tursko vlasništvo. Njihovi najbliži i najbrojniji susjedi su bili muslimani iz Košutice, odnosno Kavazovići, koji su imali zemlju ispod Golog Brda. Uzgred budi rečeno kao kuriozitet, da sam od strine Anice, koja je bila veoma upućena o sudbini došljaka na te prostore, jednom prilikom čuo i sledeće: „Kezunovići na Gradini su bili „povjerenici bega, koji je tu redovno dolazio, sve dok jednom njihov krmak nije skočio na njega.“
- Poslije podjele Kezunovića, čiji je najglavniji razlog bio Radovanovo rasipništvo, Pero je dobio zemlju u blizini Vlasenice, gdje su mu i sin i unuk imali mesaru. Njihov jedini potomak Nada Kezunovič, koja je bila, i možda još jeste, direktor škole u Vlasenici, nije čula ništa o porijeklu Kezunovića i njihovom bjekstvu;
- 4) „Slavni Nemanjić“ je Stefan Nemanjić Dečanski, čiju je krunu predao Karlovački episkop Petru Petroviću prilikom njegovog hirotonisanja u Karlovcima 1784 g., a jedan od razloga za predaju dotične krune Nemanjića Petru Petroviću, tj. čovjeku sa tih prostora, je bio taj što se vjerovalo da je Bijeli Pavle bio praunuk Stefana Dečanskog, po kome je prozvano pleme Bjelopavlića – u to vjeruje većina naroda u Bjelopavlićima i dan danas – u Vikipediji se vidi i stablo kad se ukuca „Bjelopavlići“;
- 5) Termin „Iskopati kuću“, po običajima Brđana i Crnogoraca, znači „pobiti svu mušku djecu“ kod protivnika. Tako nešto je izvršio knez Danilo, naredivši da ubiju oba sina popa Rista Boškovića (Kezunovića) za vrijeme Bjelopavličke Bune, mada su oba dječaka bili njegovi sestrići.

ШЕМА ДОЗЕ ПЛЕМЕНА БЕЛОПАВЛИЋА

Pažnja: Stefan Dečanski na dnu stabla - Kopija šeme iz Wikipedije

P.S.

Na kraju - SAMO ZA UŽI KRUG ČITAOCA - nekoliko riječi o glavnom živom istorijskom izvoru o Gavrilu i porijeklu Kezunovića. Od potomaka Jovice i Bogdana sam dosta čuo i naučio – v. Krv Srca Moga. Najviše sam čuo od mog oca Vukole, za koga vjerujem da je i najviše znao o tome.

Pokušaću da to objasnim i obrazložim, jer on to i zaslužuje – nisam mu se za to i mnogo šta drugo nikad zahvalio, a narod kaže „Nikad nije kasno“. Od njega sam, osim o Knezu Kezunu, čuo i da je „Gavrilo, nakon što je sklonio đecu, radio (sklonio se) kod Nikšićkog bega. Beg je jednom prilikom, najvjerovatnije iz objesti, ošinio korbačem, možda da ponizi „ponositog Kaurina“, zbog čega ga je Gavrilo udario budakom i oborio sa konja“. Beg je od tog udarca kasnije umro, a Gavrilo pobjegao i odatle. S tim u vezi mi je Vukola još ispričao/dodao, da je „njegov stric Risto dao takve podatke o Gavrilu i ubistvu bega onima koji su poslije 1. Svjetskog rata (na)pisali knjigu „Glasinac“ – tako nekako.

Vukola je bio pobožan, skroman i pošten. Nikada nije psovao, niti galamio. Govorio je manje od drugih. Bio je u vrlo dobrim odnosima i sa braćom i rođacima. Nije nikada bio ni u prepirci, a kamoli

svađi, ni sa kim od njih niti drugim. Kada bi ponekad popio, imao je običaj da se zahvali Bogu što „ima Djukanu i sa njom četiri sina ko četiri konja“, a ponekad i da se diskretno pohvali - da se sjeti i ispriča o trci u Mostaru, „kada je sustigao i pretekao Žunu“ - malo više o tome u tekstu dolje.

U ranom djetinjstvu Aćim, Jovičin sin, ga je izabrao kao najdarovitijeg među svojim sinovima i sinovcima, da ga obuči da namješta slomljene noge, ruke i kosti i liječi rane.

U ta vremena, među Brđanima i Crnogorcima se tako radilo, kad se biralo.

Pred sami 1. Svjetski rat su ga kao važnog/ugroženog člana porodice sklonili u Crnu Goru (C.G.), najvjerovatnije zato što je kao 17. momak bio u Sarajevu, pred sam atentat u junu 1914. g., sa nekoliko drugih Kezunovića, gdje su prodavali stoku i trgovali. Poslije toga nastala je na tim prostorima opšta hajka na sve mladiće Srbe njegovih godina. Sa njime je otišao (odveo ga) najstariji mu brat Milutin. U C.G. je ostao do poslije rata. Za to vrijeme je boravio/živio u Bjelopavličima, Rovcima i Kotoru. Poslednje tri godine boravka u Kotoru radio je, odnosno bio na obuci da se usavrši u liječenju lomova i previjanju rana. Ta profesija/struka/naobrazba bila je visoko cijenjena u tim predjelima i šire u to vrijeme i ranije (vjekovima), jer boljih nisu imali sve do naših vremena, odnosno moderne medicine.

Bio je u Ostroškom Manastiru i posjećivao ga više puta i prije i poslije 2. Svjetskog rata, ali ne toliko puta, kao njegov brat Milutin, koji je skoro svake godine išao u Ostroški Manastir. Jednom prilikom, a možda i dva-tri puta – ne sjećam se, to mi se čini „malo maglovito“ - kada se Milutin vraćao „ispod Ostroga“, a on se po povratku kući uvijek svraćao kod „mlađeg burazera“, čuo sam da pričaju o nekom Blažu. Kad se Milutin vraćao „ispod Ostroga“ – taj izraz sam čuo od njega više puta - mene je sledovalo da zapjevam uz gusle i dobijem malo džeparca.

Poslije 1. Svjetskog rata Vukola je bio poznat kao brzac i skakač uvis. Pobjeđivao je na svadbama i praznicima kada su po običaju organizovane trke i skokovi uvis – često i preko konja. Dobivao je za to nagrade u novcu i „vezenom ruhu“. Na Balkanskim igrama u Mostaru, prije oko 100 godina pobijedio je na trci, u kojoj je učestvovao i tada čuveni i do tada nepobjedivi turski trkač/brzac Žuna. Poslije pobjede došlo je do svađe, i skoro do tuče, među Srbima i Crnogorcima oko toga koji od njih trebaju da njega-pobjednika nose na rukama. Jedni su tvrdili da je on Srbin/Brđanin/Romaninac, a drugi da je Crnogorac, jer ga je po riječima ovih poslednjih rodila Crnogorka, jer kako su govorili: „On je naše krave tele!“. Ta njihova tvrdnja se zasniva na tome što je njegova majka Mitra bila porijeklom Lubarda iz Ljubotinja, a oni se smatraju Crnogorcima. Poslije te njegove pobjede na tim prostorima je nastala i poznata uzrečica: „Prdi Žuna od Kezuna“.

Za vrijeme moga školovanja i boravka u Vidrićima i Sokocu bio je najpoznatiji i najpriznatiji Kezunović od Sarajeva do Drine i sa desne strane Drine. To sam čuo ne samo jednom od mještanina Milkana Kapovića nego i mnogih drugih - i Srba i Muslimana. Liječio je narod, ne gledajući da li mogu platiti ili ne. Bio sam svjedok, da kada su bivali praznici u Sokocu ili Han Pijesku, kada je išao ili sjedio u hotelu u društvu da su mu dosta ljudi ljudi i žena prilazili, zahvaljivali se, ljubili ga u ruku i skut, a ponekad i u koljeno.

Meni su tada, gdje god sam bio i dolazio, bila „vrata otvorena“ – dovoljno mi je bilo reći „Ja sam Vukolin sin“.

„Vrata mi je otvorio“ i jedan od monaha iz Hilendara, koji je 2014. g. posjetio crkvu u Sokocu, koju sam i ja tada posjetio sa ženom, tek kada je saznao da sam Vukolin sin. On me nakon toga zagrlio, i rekao da je porijeklom Krsmanović iz Bijelih Voda, i da ga je Vukola izliječio kada je kao dječak slomio nogu.